

Polkuja työelämään – Pitkospuut-hankkeen päätösseminaarin antia

16.10.2023

Seinäjoen ammattikorkeakoulun hoitotyön ja sosiaalialan asiantuntijaopettajien toteuttaman Pitkospuut-hankkeen päätösseminaaria vietettiin Kampustalon auditoriossa 12.10.2023. Pitkäaikaissairaiden työttömien työnhakijoiden terveyden, työ- ja toimintakyvyn sekä työllistymisen edistämiseksi toteutettu hanke päättyy virallisesti 31.12.2023 ja hankkeessa on edelleen mukana asiakkaita siihen saakka. Seminaarin avasi Pitkospuut-hankkeen projektipäällikkö Mari Salminen-Tuomaala. Hän halusi esitellä kaikki hanketoimijat seminaarivieraille seminaarin alussa, koska Pitkospuut-hankkeen toiminta on perustunut vahvaan, moniammatilliseen yhteistyöhön. Jokaisella asiantuntijalla on ollut tärkeä erityistehtävä hankkeessa. Hanketoimijat ovat seuraavat: Mirva Siltakorpi, Marjut Koskela, Pirkko Mäntykivi, Tarja Knuuttila, Terhi Hirsimäki, Kirsi Paavola, Panu Weckman ja Mari Salminen-Tuomaala.

Seminaariin osallistui sekä Pitkospuut-hankkeen asiakkaita, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen henkilökuntaa, Etelä-Pohjanmaan kuntakokeilun ja Seinäjoki-Ilmajoki -kuntakokeilun asiantuntijoita että myös Seinäjoen ammattikorkeakoulun henkilökuntaa.

Kaikilla on oikeus työhön

Seminaarin juhlapuhuja, kansanedustaja, varapuheenjohtaja Paula Risikko tarkasteli puheessaan kaikkien ihmisten oikeutta työhön. Hän esitteli osatyökykyisten työllistymisen edistämiseksi sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2013 laadittua mallia, joka pohjautui hänen ajatuksiinsa osatyökykyisten työttömien tarvitsemien palveluiden koordinoinnin tarpeesta. Hän korosti esityksessään sitä, että kaikkien työpanosta tarvitaan työvoiman määrän vähentyessä koko ajan. Lisäksi hän toi esiin huolen siitä, että yhä

useampi suomalainen kärsii mielenterveysongelmista.

Erilaisia polkuja työelämään

Professori Juha Hakala kuvasi luennossaan erilaisia polkuja työelämään. Hän nosti esiin sen, että vaikka yksilöllä ei vielä lapsuudessa tai nuoruudessa ole intoa opiskella ja sen vuoksi arvosanat saattavat jäädä heikoiksi, mitään ei ole menetetty. Kipinä opiskeluun saattaa syttyä myöhemmin. Hänen mukaansa jopa 70 % oppimisesta tapahtuu nykyisin koulumaailman ulkopuolella.

Professori Hakala kuvasi havainnollisesti, että koulutus- ja työelämäpolkuun vaikuttavat yksilölliset elämäntilanteet voivat olla hyvin erilaisia pitkäaikaissairailla, pitkäaikaistyöttömillä, ikääntyvillä, maahanmuuttajataustaisilla, kielitaidottomilla sekä mielenterveysongelmista tai kroonisista kivuista kärsivillä. Oppimiseen, kouluttautumiseen ja työllistymiseen vaikuttaa paljon myös se, että on paljon erilaisia oppijoita sekä elämänhallinnan ongelmien kanssa kamppailevia yksilöitä. Lisäksi jopa 50 000 suomalaista saattaa kärsiä työllistymismahdollisuuksia heikentävästä, jatkuvasta väsymysoireyhtymästä. Huolestuttavaa on myös se, että yli 600 000 suomalaista käyttää jonkinlaista lääkitystä mielenterveysongelmiin.

Professori Hakalan mukaan Suomen kasvava työntekijäpula vaatii myös pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten työntekijöiden panosta. Työntekijäpula ei ole pelkästään kansantaloudellinen, se on myös työnantajien ja työelämän ulkopuolella olevien yksilöiden ja heidän läheistensä ongelma. Työ tuo merkitystä ja mielekkyyttä elämään ja työelämän ulkopuolella eläminen voi vähentää osallisuuden kokemuksia.

Hakala korosti, että suurin osa ihmisistä on motivoituneita, rehellisiä, huolellisia, tarkkoja, tunnollisia, sitoutuneita, sinnikkäitä ja kohteliaita. He voivat olla myös jonkin asian erityisosaajia, lahjakkaita ja työn tekemiseen omistautuvia. Haasteena on vain se, että *oma juttu* ei ole vielä löytynyt. Oman jutun ja työn löytämistä saattaa estää jumiutuminen ajatukseen, että ei ole kykenevä tekemään jotakin tiettyä työtä. Jumiutuminen saattaa johtaa asian välttämiseen ja kynnys asiaan tarttumiseen voi kasvaa suureksi.

Hakalan mukaan polku työelämään saattaa lähteä liikkeelle myös mukavuusalueelta, omien vahvuuksien ja harrastuksien innoittamana. Vahvuusalueella toimiminen tuo voimaantumista ja iloa, kun taas epämukavuusalueella väkisin toimiminen voi uuvuttaa sekä aiheuttaa stressiä.

Professori Juha Hakala luennoi erilaisista poluista työelämään (kuva: Terhi Hirsimäki).

Tulevaisuusajattelua ja megatrendejä postnormaalissa ajassa

Ennakoinnin asiantuntija, FM Terhi Ylikoski valotti esityksessään postnormaalin ajan keskeisiä ilmiöitä, mm. hyvinvoinnin haasteita ja talouden perustan rakoilemista. Lisäksi hän korosti sitä, että luonnon kantokyky on murenemassa ja kilpailu digivallasta kiihtymässä. Hänen mukaansa haasteita työelämälle aiheuttavat huoltosuhteen heikkeneminen, lyhytjänteinen päätöksenteko, ylikulutus ja kuormituksen kierre. Tulevaisuuden

ennakoinnin ja tulevaisuuteen varautumisen ohella hän kuitenkin kannusti pohtimaan toiveikkaita tulevaisuuksia ja avartamaan tulevaisuusajattelua. Hänen mukaansa olisi hyödyllistä tarkastella useita mahdollisia tulevaisuusnäkymiä ja muistaa, että voimme vaikuttaa tulevaisuuteemme itse.

Psykofyysisiä keinoja työssä jaksamiseen

Fysioterapeutti Ville Köykkä esitteli luennossaan *fysioterapeuttisen reseptin arjesta palautumiseen*. Hän esitti luentonsa alussa tärkeän kysymyksen: Onko hyvinvointi sairauden tai haasteiden puutetta vai ihmisen toimimista omassa elämässään niistä huolimatta? Hän muistutti sekä aktiivisen että passiivisen palautumisen tärkeydestä ja varoitti ”lainajaksamisesta.” Lainajaksaminen saattaa kostautua, ellei ihminen pääse palautumaan pitkään aikaan kunnolla. Köykkä kannusti myös keskittymään mielekkääseen tekemiseen, koska se syö aikaa kaikelta sellaiselta, mikä murehduttaa tai vie voimavaroja.

Pitkospuut-hankkeen interventioista ja vaikuttavuuden arvioinnista

Projektipäällikkö Mari Salminen-Tuomaala esitteli seminaaripäivän päätteeksi Pitkospuut-hankkeen tavoitteita, interventioita ja alustavia tuloksia. Hän kuvasi Pitkospuut-hankkeen tavoitteita sekä asiakkaiden että kehitettävien interventioiden näkökulmasta. Pitkospuut-hankkeen tavoitteena on ollut pitkäaikaissairaiden työttömien työnhakijoiden sekä maahanmuuttajataustaisten työttömien työnhakijoiden terveyden, työ- ja toimintakyvyn sekä työllistymisen edistäminen ja työelämäpolun vahvistuminen. Lisäksi tavoitteena on ollut myös pitkäaikaissairaiden työttömien työnhakijoiden työkykyä heikentävien terveysongelmien ennaltaehkäiseminen ja heidän arjessa selviytymisensä, elämänhallintansa ja osallisuutensa edistäminen. Keskeinen osa työelämäpolun vahvistamista on ollut pitkäaikaissairaiden työttömien työnhakijoiden voimavarojen ja vahvuuksien tunnistaminen yhdessä heidän kanssaan. Työelämävalmiuksien edistämisen näkökulmasta tavoitteena on ollut myös heidän digitaalisten valmiuksiensa lisääminen, työmotivaation ja työhön sitoutumisen edistäminen sekä konkreettisten työnhakuvalmiuksien kehittäminen.

Pitkospuut-hankkeessa on kehitetty pitkäaikaissairaiden työttömien työnhakijoiden palveluiden sujuvoittamiseksi moniammatillinen työkykykoordinaattorimalli, joka lisää palveluiden inhimillisyyttä asiakkaiden näkökulmasta ja vähentää päällekkäistä toimintaa. Hankkeessa on kehitetty ja pilotoitu myös digitaalinen työkalu asiakasprosessien koordinointiin. Näiden lisäksi hankkeessa on kehitetty step-by-step-työelämävalmennusmalli, jonka alkuvaiheessa tuetaan asiakkaan voimavaraistumista ja tunnistetaan hänen vahvuuksiaan. Myöhemmissä vaiheissa keskitytään työnhakutaitojen kehittämiseen ja autetaan asiakasta konkreettisesti työnhaussa. Lisäksi hankkeen tuotteina on syntynyt monipuolinen tietopankki työttömille asiakkaille sekä napakka työkalupakki hanketoimijoille.

Hankkeen vaikuttavuutta arvioidaan erilaisin menetelmin. Keskeinen mittari on Kykyviisari, jolla saadaan esiin hankkeen vaikuttavuus pitkäaikaissairaiden työttömien työnhakijoiden työ- ja toimintakyvyn muutoksena. Kykyviisari täytetään asiakkaan aloittaessa hankkeessa sekä hänen päättäessään hankkeeseen osallistumisen. Tilastollista tietoa hankkeen interventioiden vaikuttavuudesta asiakkaan työ- ja toimintakykyyn,

elämänhallintaan, hyvinvointiin, terveysriskien ennaltaehkäisemiseen ja työelämävalmiuksien kehittymiseen saadaan laajalla kyselytutkimuksella, joka on avoinna 3.12.2023 saakka. Osa asiakkaista täyttää Webropol-kyselylomakkeen sähköisesti ja osalle on lähetetty kyselylomake postitse kotiin.

Asiakkaiden kokemuksia osallisuudestaan ja asiakasprosessistaan on kartoitettu myös teemahaastattelun keinoin (n=6). Hankkeen loppuvaiheessa pyydetään vielä kuudelta asiakkaalta tarinallinen arviointi hankkeen asiakaspolun yksilöllisestä toteutumisesta. Lisäksi jokaisen hankeintervention jälkeen on kerätty palautetta asiakkailta. Saadut palautteet raportoidaan hankkeen loppuvaiheessa. Seminaarissa kuvattiin alustavia tuloksia hankkeen vaikuttavuudesta, mutta viralliset tulokset raportoidaan Seinäjoen ammattikorkeakoulun A-julkaisusarjan raportissa sen jälkeen, kun kaikki hankeasiakkuudet on päätetty.

Pitkospuut-hanke on Euroopan unionin osarahoittama. Kiitämme rahoittajaa hankkeen saamasta rahoituksesta, joka mahdollisti myös tämän artikkelin kirjoittamisen.

Mari Salminen-Tuomaala
TtT, dosentti, yliopettaja, projektipäällikkö
SeAMK

Terhi Hirsimäki
TtM, TKI-asiantuntija
SeAMK

Tarja Knuuttila
TtM, lehtori
SeAMK

Marjut Koskela
TtM, lehtori
SeAMK

Pirkko Mäntykivi
TtM, lehtori
SeAMK

Mirva Siltakorpi
YTM, lehtori
SeAMK